

КРИМИНАЛИТЕТ КАЈ МАЛОЛЕТНИТЕ ЛИЦА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ПЕРИОДОТ 1998–2007

Кратка содржина

Трудот претставува анализа на основните карактеристики на малолетничкиот криминалитет и кривично правната реакција во Македонија за периодот од 1998–2007 година во сите фази од постапката како и компарација во дел од споменатиот период со учеството на малолетните лица во вкупната маса на криминалитетот во Хрватска, Бугарија и Србија. Во трудот е презентирана и кривично правната реакција на малолетничкиот криминалитет во Македонија.

Клучни зборови: КРИМИНАЛИТЕТ, МАЛОЛЕТНИ ПРЕСТАПНИЦИ, ОБЕМ, ДИНАМИКА, СТАПКА, СТРУКТУРА, ПРИЈАВЕНИ, ОБВИНЕТИ, ОСУДЕНИ, САНКЦИИ И КРИВИЧНО ПРАВНА РЕАКЦИЈА.

1. Дефинирање на поимот криминалитет

Во дефинирањето на криминалното однесување не постои единственост бидејќи образовните профили кои се занимаваат со оваа проблематика имаат различен пристап кон оваа појава.

При одредување на поимот делинквентно однесување кај децата и младите секогаш наидуваме на теоретски и практични проблеми. Во тој контекст Југовиќ наведува дека при анализа на судската документација како и во самите разговори со судиите за малолетници истите не придаваат значење на поимот со кој се означуваат младите со неприфатливи и противправни форми на однесување. За нив значајни се заклучоците и предлог мерките, а кој од термините ќе се употреби е нешто споредно (Jugović A, 2007, str.19)

Криминалитетот претставува најтежок облик на престапничко однесување под кое се подразбира кршење на кривично правните норми поради што истото е инкриминирано во сите позитивни кривични законодавства. Инкриминациите подеднакво се однесуваат и на младите и на возрасните членови на заедницата односно таквите однесувања и кај едните и кај другите се квалификуваат како кривични дела.

Од предмалку споменатото произлегува дека криминалитетот кај младите има заеднички обележја односно детерминанти со криминалитетот кај возрасните.

Во потесна смисла на зборот криминалитетот кај младите се карактеризира со специфични обележја кои доаѓаат до израз како во полето на феноменологијата, етиологијата така и во доменот на општествената реакција и третманот на малолетните сторители на кривични дела. Таквите обележја произлегуваат од нивниот биопсихосоцијален развој како и од нивниот посебен статус во општеството. (Jašović, 1991, str.75-76)

Повеќето дефиниции за криминално однесување го одредуваат криминалитетот како кршење на нормите на материјалното кривично законодавство и според нив за престапници се се сметаат лицата кои ги повредиле нормите на казниениот законик со кој се заштитени основните општествени интереси и вредности. (Milutinović, 1988, str. 24)

Според Камбовски криминалното однесување независно од неговиот асоцијален карактер и неговата опасност и штетност за други или општествената заедница во целина станува инкриминирачко дури кога е забрането со кривичниот закон и кога за таквото однесување е пропишана некоја од постоечкиот репертоар на санкции. (Камбовски В, 2005, стр.4)

За да се свати подобро што е криминалитет потребно е најнапред да објасниме што е кривично дело. Постојат два начина со кои се одредува кривичното дело: Формално и материјално. Под формално дефинирање за кривично дело се сметаат сите оние дејствија и активности на сторување и несторување кои се забранети и противправни и кои повлекуваат изрекување на кривична санкција. Според материјалното одредување за кривични се сметаат оние дела со кои се загрозуваат индивидуалните и општествените основни вредности и добра. Таквото својство на кривичното дело се нарекува општествена опасност. За кривично дело станува збор кога постои и формален и материјален елемент. (Janković I; Pešić V, 1988, str. 113)

Делинквентното однесување има повеќекратно штетно влијание: доведува до економска штета по приватната, државната и другите видови на сопственост; негативно се одразува во формирањето на личноста на самите малолетници актери на таквото однесување; ја смалува продуктивната општествено корисна работа; негативно влијае врз останатите членови во општеството; ја смалува ангажираноста на малолетните престапници во општествениот, културниот и спортскиот живот во заедницата; негативно се одразува на стабилизацијата на негативните ставови спрема општествените вредности итн. (Kovačević V.1976)

Од споменатото произлегува дека малолетничката делинквенција претставува сериозен општествен проблем на кој треба да работат не само органите,

институциите и установите кои ја третираат оваа проблематика туку и општеството во целина.

2. Основни карактеристики на криминалитетот кај малолетните лица

А) Обем и динамика на криминалитетот

Обемот и динамиката на малолетничкиот криминалитет како и останатите феноменолошки карактеристики се анализирани во сите фази од постапката: од пријавувањето, обвинителниот акт па до правосилноста на одлуката.

Табела 1. Однос на *пријавени* малолетни и полнолетни лица во Македонија

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006	2007
вкупно пријавени	22714	21382	22035	19464	19437	21439	24079	25076	25014	24534
Полнолетни %	20582 90,6	19383 90,6	20220 91,8	18018 92,6	18171 93,5	20161 94,0	22591 94,0	23814 95,0	23514 94,0	23305 95,0
Малолетни %	2132 9,4	1999 9,4	1815 8,2	1446 7,4	1266 6,5	1278 6,0	1488 6,0	1262 5,0	1500 6,0	1229 5,0

*Не достасуваат податоци за обвинети и осудени лица за 2005 г. од Основен суд Куманово

Најмногу пријавени малолетни лица за сторени кривични дела во анализираниот десетогодишен период (1998-2007) имаме во пвите две години т.е. во 1998 и 1999 година каде малолетниците учествуваат со 9,4% од вкупниот број на пријавени. Од 2000-та година бројот на пријавени малолетници постојано опаѓа за да во послената изнесува 5% од вкупниот број на пријавени сторители на кривични дела. **Во фазата на пријавување малолетниците учествуваат со 6,2% во вкупниот криминалитет. Соодносот на малолетни и полнолетни сторители на кривични дела во фазата на пријавување изнесува 13,6:1 во корист на полнолетните лица.**

Табела 2. Однос на *обвинети* малолетни и полнолетни лица во Македонија

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006	2007
вкупно обвинети	9176	9723	9232	8597	9449	10953	10920	11528	12304	12487
Полнолетни %	7891 86,0	8533 88,0	8078 87,5	7509 87,3	8450 89,4	9926 91,0	9916 91,0	10639 92,3	11317 92,0	11648 93,3
Малолетни %	1285 14,0	1190 12,0	1154 12,5	1088 12,7	999 10,6	1027 9,0	1004 9,0	889 7,7	987 8,0	839 6,7

*Не достасуваат податоци за обвинети и осудени лица за 2005 г. од Основен суд Куманово

Кога станува збор за учеството на малолетните лица во вкупниот криминалитет според втората фаза од постапката т.е. според бројот на обвинети најзабележителна е 1998 година кога застапеноста изнесува 14%. Од 1998 до 2002 година од анализираниот период учеството на малолетните сторители изнесува повеќе од 10,6 %. Во последните пет години учеството на малолетниците според бројот на обвинети се движи од 9% во 2003 до 6,7% во последната 2007 година.

Малолетните сторители на кривични дела во анализираниот период (1998-2007) учествуваат со 10,2% во вкупниот криминалитет. Соодносот на учеството во фазата на поднесени обвиненија изнесува 8,2:1 во корист на возрасните престапници.

Табела 3. Однос на осудени малолетни и полнолетни лица во Македонија

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006	2007
вкупно осудени	7062	7719	7435	6829	7159	8487	8974	9607	10124	10315
Полнолетни %	6128 87,0	6783 88,0	6496 87,4	5952 87,0	6383 89,1	7661 90,2	8097 90,2	8845 92,0	9280 91,7	9639 93,4
Малолетни %	934 13,0	936 12,0	939 12,6	877 13,0	776 10,9	826 9,8	877 9,8	762 8,0	844 8,3	676 6,6

*Не достасуваат податоци за обвинети и осудени лица за 2005 г. од Основен суд Куманово

Како и во претходните фази од постапката и во оваа фаза се забележува дека криминалитетот кај малолетните лица е динамичка појава.

Имено во последната фаза од постапката (**правосуилно осудени**) во првите пет години застапеноста на малолетниците изнесува повеќе од 10%, односно нивното учество се движи од 13% во 1998 до 10,9 % во 2002-та година. Во 1998 година соодносот на учеството помеѓу малолетните и полнолетните сторители на кривични дела изнесува 6,6:1 во корист на возрасните лица. Во 2003 и 2004 година имаме благ пад на малолетничкиот криминалитет и истиот изнесува 9,8 % кој пад продолжува и во наредните години за да во последната 2007-ма година малолетниците учествуваат со 6,6% од вкупниот број на правосуилно осудени.

Во фазата на правосуилно осудени лица за анализираниот период малолетниците учествуваат со 10,4% во вкупниот криминалитет. Соодносот на учество во оваа фаза изнесува 9:1 во корист на возрасните сторители на кривични дела.

Во **Хрватска** во периодот од 2002 до 2006 година учеството на малолетните лица вкупниот криминалитет во првата и втората фаза од постапката изнесува 3,7%.

Во последната фаза од постапката за споменатиот период преваленцијата на правосилно осудените малолетници во Хрватска се движат од 3,7 до 5% или годишно во просек 4% од вкупниот број на осудени лица.

Соодносот на правосилно осудени малолетни и полнолетни лица во Хрватска во периодот од (2002 до 2006) изнесува 24:1 во корист на полнолетните лица. Споменатиот сооднос за истите години во Македонија изнесува 9,9:1 во корист на возрасните сторители на кривични дела.

Табела 4. Однос на пријавени малолетни и полнолетни лица во Хрватска

	2002		2003		2004		2005		2006	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
Вкупно	64711	100	72238	100	78134	100	79039	100	78697	100
полнолетни	61889	95,6	69329	96,0	75403	96,5	76409	96,7	75867	96,4
Малолетни	2822	4,4	2909	4,0	2731	3,5	2630	3,3	2830	3,6

Најмногу пријавени малолетни лица во анализираниот петогодишен период имаме во првата (2002) година. Соодносот на учеството во фазата на пријавени изнесува 25,7:1 во корист на полнолетните сторители на кривични дела.

Табела 5. Однос на обвинети малолетни и полнолетни лица во Хрватска

	2002		2003		2004		2005		2006	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
Вкупно	29164	100	32763	100	33863	100	31418	100	35265	100
полнолетни	27887	95,6	31603	96,5	32557	96,1	30322	96,5	34053	96,6
малолетни	1277	4,4	1160	3,5	1306	3,9	1096	3,5	1212	3,4

Најмногу обвинети малолетни лица за сторени кривични дела во Хрватска за анализираниот период имаме во 2002-та година во која малолетниците учествуваат со 4,4% од вкупниот број на обвинети лица. Во оваа фаза од постапката соодносот на учеството помеѓу малолетните и полнолетните сторители на кривични дела изнесува 25,8:1 во корист на возрасните. Во просек за анализираниот пет годишен период според бројот на обвинети малолетниците учествуваат со 3,7% во вкупниот криминалитет.

Табела 6. Однос на осудени малолетни и полнолетни лица во Хрватска

	2002		2003		2004		2005		2006	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
Вкупно	20034	100	23814	100	24814	100	22586	100	25190	100
полнолетни	19040	95,0	22939	96,3	23851	96,1	21731	96,2	24216	96,1
малолетни	994	5,0	875	3,7	963	3,9	855	3,8	974	3,9

Најмногу осудени малолетни лица за сторени кривични дела во Хрватска за анализираниот период имаме во 2002-та година во која малолетниците учествуваат со 5% од вкупниот број на осудени лица. Во оваа фаза од постапката соодносот на учеството помеѓу малолетните и полнолетните сторители на кривични дела изнесува 24:1 во корист на возрасните. Преваленцијата на осудените малолетни лица во оваа земја изнесува 4% од вкупниот број на осудени.

Табела 7. Однос на осудени малолетни и полнолетни лица во Бугарија

	Год.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Осудени	вк.	30405	28729	27771	28617	29646	30501	30595	31035
Полнолетни	број	27013	25470	24222	24937	26238	27228	27586	31035
	%	88,8	88,7	87,2	87,1	88,5	89,3	90,2	89,7
Малолетни	број	3392	3259	3549	3680	3408	3273	3009	3198
	%	11,2	11,3	12,8	12,9	11,5	10,7	9,8	10,3

Во Бугарија учеството на малолетните лица во фазата на правосилно осудени во периодот од 2000 до 2007 изнесува 11,3% од вкупниот број на осудени лица.

Соодносот на малолетни и полнолетни лица во криминалитетот според бројот на осудени во Бугарија за периодот (2000 -2007)изнесува 7,9:1 во корист на полнолетните лица.

За разлика од периодот 1992-1997 кога малолетниците во Бугарија учествувале со 6,1 до 9,2 % во вкупниот криминалитет (Петров Г. 1998) во периодот од 2000-2007 година уеството на малолетните лица во ова фаза на постапката е зголемен за 65%.

Во споредба со **Србија** како соседна земја која по бројот на население се приближно исти (без Косово) криминалитетот на малолетните сторители во **Бугарија** се манифестира во поголем обем. Во анализираниот петогодишен период од 2002-2006 малолетниците во Бугарија сториле 66% повеќе кривични дела од нивните врсници во Србија. Во Бугарија годишно во просек за спомениот период од пет години се осудени 3383 додека во Србија за истиот период 2037 малолетни лица.

Процентуалното учеството на малолетните сторители на кривични дела во Македонија во споредба со нивните врсници во Србија во фазата на пријавени и во фазата на правосилно осудени е двојно поголема.

Табела 8. Однос на пријавени малолетни и полнолетни лица во Србија

	2002		2003		2004*		2005		2006	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
Вкупно	107312	100	98148	100	91573	100	103481	100	108742	100
Полнолетни	104061	97,0	95733	97,5	88453	96,6	100536	97,2	105701	97,2
Малолетни	3251	3,0	2415	2,5	3120	3,4	2945	2,8	3041	2,8

Во Србија учеството на малолетните лица во фазата на пријавени во периодот од 2002-2006 изнесува 3% од вкупниот број на пријавени лица за сторени кривични дела. Соодносот на учеството помеѓу малолетните и полнолетните лица во фазата на пријавување изнесува 33,5:1.

Табела 9. Однос на осудени малолетни и полнолетни лица во Србија

	2002		2003		2004		2005		2006	
	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%	Број	%
Вкупно	35997	100	35097	100	36222	100	39135	100	42988	100
Полнолетни	33675	93,5	33017	94,0	34239	94,5	36901	94,3	41422	96,4
Малолетни	2322	6,5	2080	6,0	1983	5,5	2234	5,7	1566	3,6

Во фазата на правосилно осудени, за периодот (2002-2006) малолетниците во Србија учествуваат со 5,5% од вкупниот број на осудени лица.

Соодносот на учеството на малолетните и полнолетните сторители во фазата на правосилно осудени за анализираниот период изнесува **17,6:1** во корист на полнолетните.

Стапка на криминалитетот во Македонија

Стапката на криминалитетот е феноменолошка карактеристика која најдобро го осликува учеството на малолетните лица во вкупната маса на криминалитетот. Ова карактеристика се пресметува на тој начин што се утврдува бројот на правосилно осудените лица, сторители на кривични дела во однос на 1.000, 10.000 или 100.000 жители способни за кривична одговорност.

Табела 10. Стапка на криминалитетот кај полнолетите и малолетните лица во фазата на правосилно осудени за периодот 1998-2007 година

	Население над 18 год. старост	вкуп. осудени понолетни	на 1000 жители	Население од 14-18 г. старост	вкуп. осудени малолетници	на 1000 жители
1998	1.447870	6128	4,2	134.125	934	7,0
1999	1.465869	6783	4,6	133.693	936	7,0
2000	1.483667	6496	4,4	132.245	939	7,1
2001	1.492220	5952	4,0	132.151	877	6,6
2002	1.499441	6383	4,3	132.487	776	5,9
2003	1.515725	7661	5,0	131.003	826	6,3
2004	1.530886	8097	5,3	129.877	877	6,8
2005	1.545684	8845*	5,7	128.630	762*	5,9
2006	1.560292	9280	5,9	126.518	844	6,7
2007	1.572945	9639	6,1	124.602	676	5,4

*Опфатот е нецелосен за 2005 година недостасуваат податоците од Основен суд Куманово

Во овој труд стапка на криминалитетот како феноменолошка карактеристика е пресметана според бројот на осудени малолетни и полнолетни лица на 1000 жители способни за вина или кривична одговорност како кај малолетните така и кај полнолетните сторители на кривични дела во последната фаза од постапката.

Ако се земе во предвид застапеноста на малолетниците во вкупниот број на население според податоците презентирани на табелата може да се констатира дека учеството на малолетните сторители на кривични дела во вкупниот криминалитет е поголемо речиси за 30% во однос на возрасните.

Во просек за анализираниот десетогодишен период (1998-2007) на *1000 полнолетни жители* имаме *5 осудени лица за сторени кривични дела*.

Во истиот период на 1000 жители на возраст од 14 до 18 години старост имаме 6,5 осудени малолетни лица. Од сите години во анализираниот период само во последната (2007) година стапката на криминалитет е поголема кај полнолетните сторители на кривични дела.

Табела 11. Стапка на вкупниот криминалитет во Македонија 1998-2007 година

	Кривично одговорна популација (население способно за вина)	Вкупно осудени	На 1000 жители
1998	1.581995	7062	4,5
1999	1.599562	7719	4,8
2000	1.615912	7435	4,6
2001	1.624371	6829	4,2
2002	1.631928	7159	4,4
2003	1.646728	8487	5,1
2004	1.660763	8974	5,4
2005	1.674314	9607*	5,7
2006	1.686810	10124	6,0
2007	1.697547	10315	6,1

*Опфатот е нецелосен за 2005 година недостасуваат податоците од Основен суд Куманово

Од податоците презентирани на табелата се констатира дека во последните пет години од десетогодишниот анализиран период имаме зголемена стапка на вкупниот криминалитет. Пораст на стапката започнува од 2003 година кога изнесува 5,1 на 1000 жители способни за вина. Континуиран пораст на стапката имаме се до последната 2007 година во која истата е најголема и изнесува 6,1 на 1000 кривичноодговорни лица односно население способно за вина.

Структура на малолетничкиот криминалитет

Во сите фази од постапката (пријавување, обвинување и правосилност на одлуката) структурата на малолетничкиот криминалитет е речиси ист. Во фазата на правосилно осудени како и во претходните фази доминираат делата против имотот чија застапеност се вижи од 79,4 до 84,7% или просечно 81,7%. После нив следуваат кривичните дела против животот и телото со 6,1%; делата против безбедноста на јавниот сообраќај 4,3%; против јавниот ред и мир со 2,6%; против половата слобода 1,2%; против здравјето на луѓето 1%. Останатите кривични дела како и во претходните фази од постапката се застапени во многу помал процент.

Табела 12. Осудени малолетни лица во Македонија според групите на кривични дела

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Вкупно осудени	934	936	939	877	776	826	877	762	844	676
животот и телото	63 6,7%	53 5,7%	39 4,1%	45 5,1%	52 6,7%	51 6,2%	52 5,9%	60 7,9%	54 6,4%	49 7,2%
права на човек и граѓанинот	/	1 0,1%	/	/	/	2 0,2%	5 0,6%	5 0,6%	1 0,1%	/
честа и угледот	/	/	/	/	/	/	/	/	1 0,1%	/
Пол. слобода и пол. морал	12 1,3%	12 1,3%	7 0,7%	8 0,9%	9 1,1%	9 1,1%	9 1,0%	10 1,3%	13 1,5%	11 1,62%
здравјето на луѓето	7 0,7%	4 0,4%	15 1,6%	11 1,2%	13 1,7%	/	11 1,2%	7 0,9%	9 1,1%	5 0,7%
бракот семеј. и младината	3 0,3%	1 0,1%	3 0,3%	6 0,7%	1 0,1%	4 0,5%	/	1 0,1%	1 0,1%	2 0,3%
Ј. Финан. плат. промет и стоп.	2 0,1%	6 0,6%	12 1,3%	4 0,4%	13 1,7%	11 1,3%	/	5 0,6%	5 0,6%	9 1,3%
Имотот	778 83,3%	793 84,7%	786 83,7%	729 83,1%	626 80,7%	674 81,6%	696 79,4%	608 79,8%	672 79,6%	537 79,4%
Опш. сигур. на луѓе. и имотот	6 0,6%	2 0,2%	4 0,4%	3 0,3%	6 0,8%	2 0,2%	8 0,9%	1 0,1%	4 0,5%	7 1,0%
Безб. на јав. Сообраќај	30 3,2%	50 5,3%	39 4,15%	50 5,7%	36 4,6%	38 4,6%	36 4,1%	27 3,5%	35 4,1%	22 3,2%
правниот сообраќај	9 1,0%	1 0,1%	13 1,4%	8 0,9%	3 0,4%	7 0,8%	16 1,8%	/	5 0,6%	5 0,7%
јавниот ред	22 2,3%	11 1,2%	15 1,6%	9 1,0%	14 1,8%	14 1,7%	36 4,1%	33 4,3%	40 4,7%	24 3,5%
Останати крив. дела	2 0,2%	2 0,2%	6 0,6%	4 0,4%	3 0,4%	14 1,7%	8 0,9%	5 0,6%	4 0,5%	5 0,7%

Во презентираниите резултати недостасуваат податоците од Основниот суд во Куманово

3. Кривично-правна реакција на криминалитетот кај малолетните лица

Реакцијата на надлежните институции на малолетничкиот криминалитет може да се согледа низ анализа на неколку нејзини обележја и тоа: според бројот на пријавени, обвинети и осудени малолетни лица за сторени кривични дела. Исто така како параметар беше земена и времетраење на постапката од пријавувањето до донесување на конечната одлука и видот на изречената санкција.

Табела 13. Однос според бројот на пријавени, обвинети и осудени малолетници

	пријавени		обвинети		Осудени	
	број	индекс	број	% од пријавените	број	% од пријавените
1998	2132	100	1285	60,3	934	43,8
1999	1999	93,8	1190	59,5	936	46,8
2000	1815	85,1	1154	63,6	939	51,7
2001	1446	67,9	1088	75,2	877	60,7
2002	1266	59,4	999	78,9	776	61,3
2003	1278	59,9	1027	80,4	826	64,6
2004	1488	69,8	1004	67,5	877	58,9
2005	1262	59,2	889	70,4	762	60,4
2006	1500	70,4	987	65,8	844	56,3
2007	1229	57,6	839	68,3	676	55,0

Според податоците прикажани на табелата можеме да констатираме дека во сите години од анализираниот период бројот на пријавени се движи испод 100 индексни поени со тоа што најголем број на пријавени имаме во 1999 година. Во втората фаза од постапката имаме тренд на зголемување на бројот на обвинети малолетници и тоа во 2002 тој број изнесува 78,9 % додека во 2003 година 80,4% од пријавените малолетни лица. Од вкупниот број на пријавени во 10 годишниот период обвиненијта се движат од 59,5% во 1999 -та до 80,4% во 2003 година. Кога станува збор за вкупниот број на осудени од пријавените малолетни лица тој се движи од 43,8% во првата година (1998) до 64,6% во 2003 година од анализираниот период. За целиот анализиран период карактеристично е тоа што во 2003 година имаме најмногу обвинети и осудени малолетни престапници но не и најмногу пријавени.

Претпоставуваме дека тоа се должи на дискреционите права на јавниот обвинител дали ќе покрене обвинение односно дали е целисходно да се продолжи постапката без разлика што постојат материјални докази за стореното кривично дело.

Друга важна карактеристика на малолетничкиот криминалитет за која е потребно да се дискутира е времетраење на постапката од моментот на пријавување до донесување на одлуката.

Табела 14. Пријавени малолетни лица во Македонија според траењето на постапката

	вкупно	Траење на постапката од поднесување на пријавата до донесување на одлука					
		До 1 месец	Од 1-2 месеци	Од 2-4 месеци	Од 4-6 месеци	6 -12 месеци	Над 1 година
1998	2132	95 4,5%	173 8,1%	381 17,9%	319 15%	551 25,8%	613 28,8%
1999	1999	108 5,40 %	280 14 %	421 21,06 %	259 12,95 %	494 24,71 %	437 21,86 %
2000	1815	79 4,35 %	188 10,35 %	323 17,79 %	301 16,58 %	593 32,67 %	331 18,23 %
2001	1446	105 7,26 %	159 10,99 %	216 14,93 %	204 14,10 %	390 26,97 %	372 25,72 %
2002	1266	97 7,66 %	171 13,50 %	270 21,32 %	196 15,48 %	253 19,98 %	279 22,03 %
2003	1278	72 5,63%	178 13,92%	393 30,75%	263 20,57%	238 18,62%	134 10,48%
2004	1488	99 6,65	182 12,23%	462 31,05	256 17,20%	315 21,16%	174 11,69%
2005	1262	83 6,57 %	157 12,44 %	336 26,62 %	224 17,74 %	293 23,21 %	169 13,40 %
2006	1500	118 7,87%	116 7,73%	348 23,20%	304 20,27%	374 24,93%	240 16,00%
2007	1229	165 13,42%	84 6,83%	273 22,21%	209 17,00 %	332 27,01 %	166 13,50 %
Вкупно	15415	1021	1688	3423	2535	3833	2915

Од податоците презентирани на табелата се констатира дека во 1998 година кај 613 или 28,8% малолетници постапката траела преку година дена, кај 551 или 25,8% од 6 до 12 месеци што значи предметите **не се решавале итно како што налага чл. 480 од ЗКП и ЗМП**.

Во 1998 од вкупно 2132 пријавени малолетници кај 54 % постапката траела повеќе од 6 месеци. Во 1999 г. преку 6 месеци постапката траела кај 47%, во 2000 кај повеќе од 50%, во 2001 година 52,7% итн.

Во анализираниот десетогодишен период **кај 2915 или 19% малолетници постапката траела над година дена а кај 3833 или 25 % од 6 до 12 месеци**. Врз основа на споменатото може да се констатира дека за споменатиот период имаме 44% случаи каде постапката траела повеќе од 6 месеци, 16,2% од 4-6 месеци или кај вкупно 60,2% од пријавените малолетници постапката траела повеќе од 4 месеци.

За да имаме покомплетна слика за кривично-правната реакција потребно е да се анализира и видот на изречени санкции спрема малолетните лица.

Табела 15. Изречени кривични санкции кај малолетните лица во Македонија

	1998	1999	2000	2001	2002*	2003	2004	2005	2006	2007
Вкупно	934	936	939	877	776	826	877	762	844	676
Дисципли. Мерки N	217	140	119	107	99	120	148	119	122	64
%	23,2	15,0	12,7	12,2	12,8	14,5	16,9	15,7	14,5	9,5
Помл. малолетници	156	99	50	48	38	36	52	26	36	18
Пост. малолетници	61	41	69	59	61	84	96	93	86	46
засилен надзор N	684	775	786	740	655	689	685	610	695	579
%	73,3	82,9	83,7	84,4	84,4	83,4	78,1	80,0	82,3	85,6
Помл. малолетници	527	591	350	347	282	226	216	204	226	170
Пост. малолетници	157	184	436	393	373	463	469	406	469	409
Заводски мерки N	29	19	21	20	17	10	38	25	18	18
%	3,1	2,0	2,2	2,3	2,2	1,2	4,3	3,3	2,1	2,7
Помл. малолетници	21	17	15	10	13	2	14	5	9	9
Пост. малолетници	8	2	6	10	4	8	24	20	9	9
Малолет. затвор N	4	2	13	10	5	7	6	8	9	15
%	0,4	0,1	1,4	1,1	0,6	0,9	0,7	1,0	1,1	2,2
Помл. малолетници	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Пост. малолетници	4	2	13	10	5	7	6	8	9	15

Од табеларниот на резултатите констатираме дека во Македонија во анализираниот период најпопуларни кривични санкции кои се применуваат кај малолетните сторители на кривични дела се **мерките на засилен надзор**. Застапеноста на овој вид на мерки за споменатиот десетогодишен период изнесува 81,6%. Според застапеноста понатаму следуваат дисциплинските мерки со 14,9%; заводските мерки (упатување во воспитна установа и упатување во ВПД) со 2,5% и на крај сосема очекувано најмалку изрекувана санкција кај (постарите) малолетните лица е казната малолетнички затвор. Според презентираниите резултати воспитните мерки се изречени кај 99% од осудените малолетни лица.

Постои голема разлика во примената на мерката засилен надзор во Македонија и во Хрватска каде мерката на засилена грижа и надзор е доста помалку застапена просечно 41,3%.

Казната малолетнички затвор која според КЗ и ЗМП се изрекува само на постари малолетни лица во анализираниот период најмногу во 15 случаи е изречена во последната (2007) година. Во периодот од 1998 до 2007 година казната малолетнички затвор е изречена на 79 постари малолетни лица или апроксимативно 1% од вкупниот број на изречени санкции. Идентична е процентуалната застапеност на казната малолетнички затвор во Хрватска во периодот од 2002 до 2006 година.

Табела 16. Изречени кривични санкции кај малолетните лица во Хрватска

		2002	2003	2004	2005	2006	вкупно
Вкупно		994	875	963	855	974	4661
Дисциплински мерки	N	454	347	394	363	410	1968
	%	45,7	39,7	41,0	42,5	42,0	42,2
помлади малолетници		155	110	112	107	118	
постари малолетници		299	237	282	256	292	
Засил. грижа и надзор со днев. престој. во в. установа	N	391	394	422	321	397	1925
	%	39,3	45,0	43,8	37,5	40,8	41,3
помлади малолетници		140	147	165	112	152	
постари малолетници		251	247	257	209	245	
Заводски мерки	N	114	86	89	110	97	496
	%	11,5	9,8	9,2	12,9	10,0	10,7
помлади малолетници		64	48	51	60	61	
постари малолетници		50	38	38	50	36	
Малолетнички затвор	N	8	11	7	14	12	52
	%	0,8	1,3	0,7	1,6	1,2	1,1
Условен малолетнички затвор	N	27	37	51	47	58	220
	%	2,7	4,2	5,3	5,5	6,0	4,7

Според статистичките показатели во Хрватска најпопуларни санкции наменети за малолетните сторители на кривични дела се *дисциплинските мерки* чија застапеност во анализираниот период (2002-2006) изнесува 42,2%.

На второ место со 41,3% се *мерките на засилена грижа и засилен надзор со дневен престој во воспитна установа*.

Заводските мерки се применети кај 10,7% од осудените малолетни лица. Условната казна малолетнички затвор е застапена со 4,7% во вкупниот број на изречени кривични санкции.

Казната малолетнички затвор е најмалку применувана. Исто како и во Македонија нејзината применета изнесува 1% од вкупниот број на изречени санкции.

Заклучок

Во споредба со врсниците од Србија и Хрватска во Македонија имаме поголемо учеството на малолетните лица во вкупниот криминалитет и тоа во сите фази од кривичната постапка.

Според стапката на криминалитетот како феноменолошка карактеристика учеството на малолетните сторители на кривични дела во вкупниот криминалитет е поголемо речиси за 30% во однос на возрасните.

Кривичните дела од имовинска природа (83,%) доминираат во вкупниот малолетнички криминалитет.

Во голем број случаи (44%) постапката кај малолетните лица трае повеќе од 6 месеци што не е во согласност со Законот за Малолетничка правда и Законот за кривична постапка кои налагаат на институциите итно решавање на предметите во кои се обвинети малолетните лица.

Обемот, динамиката и структурата на малолетничкиот криминалитет како и застапеноста на малолетните сторители на кривични дела во вкупната маса на криминалитетот укажуваат дека оваа појава претставува сериозен социјален, научен и општествен проблем за секоја современа демократска заедница кој бара ангажирање на сите расположливи средства и мерки од страна на државата бидејќи само на тој начин може да се обезбеди посветла иднина на општествената заедница и нејзините граѓани.

(Рецензент: проф. д-р Нелко Стојаноски)

ЛИТЕРАТУРА

- Jugović A, 2007. Sociološki pristup u definisanju pojma i tipova poremećaja ponašanja u Poremećaji ponašanja i prestupništvo mladih: Specijalno pedagoški diskurs, Beograd. str.19
- Камбовски В, 2005, Казнено право општ дел, Култура Скопје, стр.4
- Milutinović. 1988, Kriminologija, Savremena administracija, Beograd, str. 24
- Jašović Ž, 1991, Kriminologija maloletničke delinkvencije, Naučna knjiga, Beograd. str.75-76
- Kovačević V., (1976) Doktorska disertacija, Fakultet ya defektologiju, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
- Ivan Janković, Vesna Pešić. (1988) Društvene devijacije kritika socijalne patologije, Naučna knjiga, Beograd. str. 113.
- <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugasrana.php?Sifra=0012&izbor=odel&tab=62>
- <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugasrana.php?Sifra=0012&izbor=odel&tab=163>
- <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugasrana.php?Sifra=0012&izbor=odel&tab=66>
- <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugasrana.php?Sifra=0012&izbor=odel&tab=68>
- <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugasrana.php?Sifra=0012&izbor=odel&tab=71>
- Statistički ljetopis (2007) Republika Hrvatska - državni zavod za statistiku, str.594-605
- www.seenews.com/news/latestnews/bulgariansi-anti-socialactsonminorsandjuvenilesin2007-095039/
- www.nsi.bg/socialActivities_e/basicCrime07.htm
- Статистички прегледи: сторители на кривични дела за 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007.
- Статистички прегледи: проценка на население за: 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007.
- Закон за кривична постапка, (пречистен текст) Сл. Весник на РМ бр. 15/2005
- Закон за малолетничка правда, Сл. Весник на РМ бр.87/2007

Zoran KITKANJ

**CRIMINALITY OF JUVENILES IN REPUBLIC
OF MACEDONIA FROM 1998 UNTIL 2007**

Summary

This paper analyze the basic characteristics of juvenile crime as well as penal and law reaction in the Republic of Macedonia for the period of 1998-2007 year in all fazes of the process. The data from macedonian sample are compared with juvenile delinquents from the total data of criminality in Croatia, Bulgaria, and Serbia, for the same period. Penal and law reaction on juvenile crime in Macedonia is also commented in this paper.

Keywords: criminality, juvenile delinquents, size, dynamics, degree, structure, reported, accused, convicted, sanctions, penal-low reaction